20/06/2021

Ο Άγιος Νικόλαος Καβάσιλας

/ Βίοι Αγίων

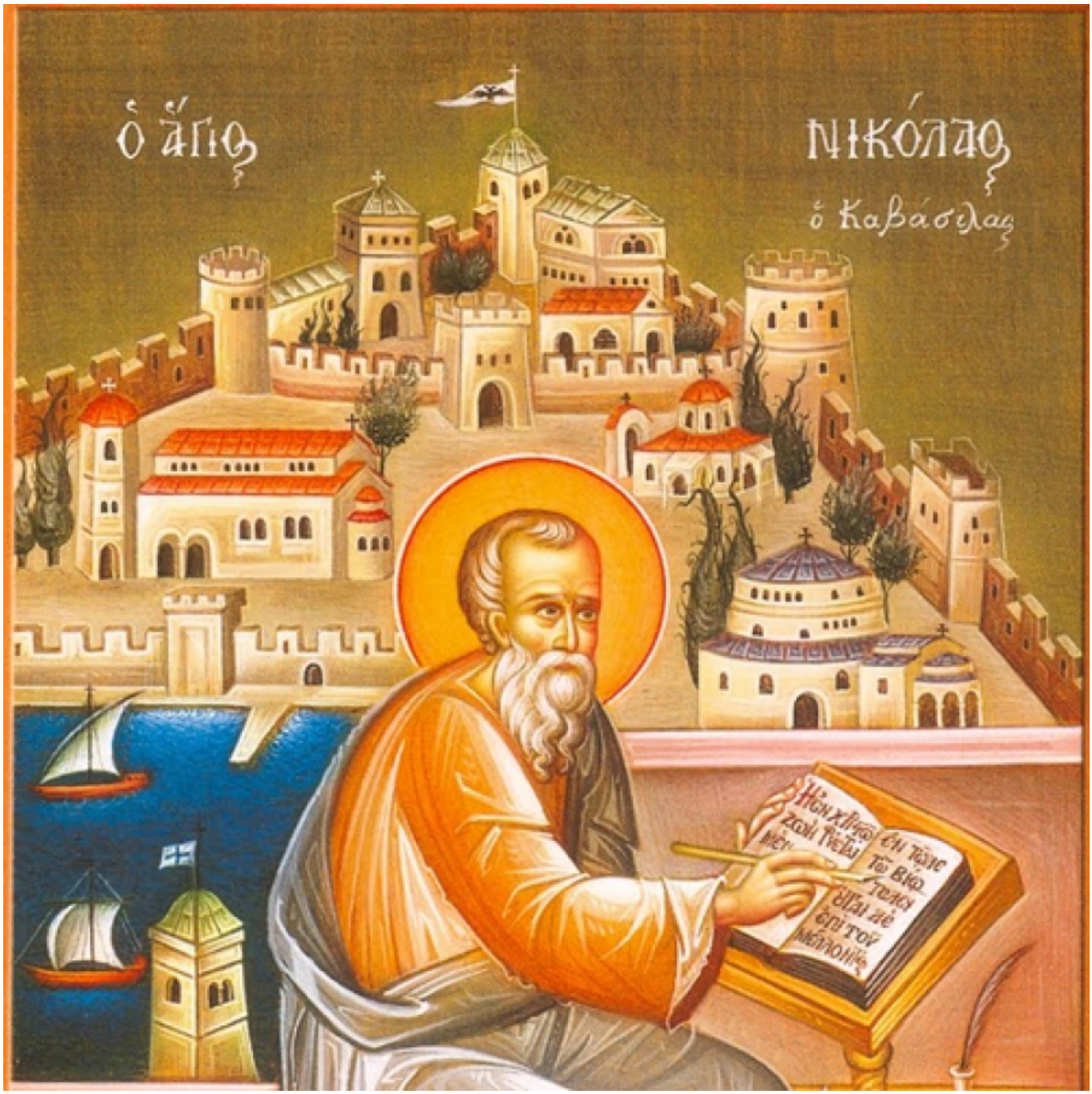

Τη μνήμη του Αγίου Νικολάου Καβάσιλα εορτάζει η Εκκλησία μας στις 20 Ιουνίου. Ο Νικόλαος Καβάσιλας γεννήθηκε το 1322 στη Θεσσαλονίκη, σε μια εποχή πολιτικής παρακμής του Βυζαντίου, αλλά, αντιθέτως, και σε μια εποχή ανόδου και

άνθισης των θεολογικών γραμμάτων. Την εποχή εκείνη, η ορθόδοξη Θεολογία βρισκόταν σε πολύ μεγάλη ακμή μέσα από τις λεγομενες ησυχαστικές έριδες.

Η ησυχαστική διδασκαλία του Γρηγορίου Παλαμά, που τότε άρχισε να κυριαρχεί, εστίαζε στη δυνατότητα του ανθρώπου να γίνει κοινωνός του άκτιστου Θείου φωτός, διά της ενώσεώς του με το Θεό και με τις άκτιστες θείες ενέργειές Του, χάρη στην καθαρή καρδιά και την καρδιακή προσευχή. Η ησυχαστική διδασκαλία συμπύκνωνε το πραγματικό νόημα της ορθόδοξης πίστης περί της θέωσης του ανθρώπου. Την διδασκαλία αυτή εκπροσώπησε, μεταξύ άλλων, και ο Άγιος Νικόλαος Καβάσιλας, ο οποίος είναι γνωστότερος και ως «ο τελευταίος των Μυστικών».

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη και ήταν ανιψιός του αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Νείλου Καβάσιλα. Το πατρικό του επώνυμο ήταν Χαμαετός, αλλά ο Νικόλαος κράτησε τελικά το επώνυμο του αδερφού της μητέρας του. Έκανε σπουδές Ρητορικής, Θεολογίας, Φιλοσοφίας και φυσικών Επιστημών στην Κωνσταντινούπολη, έμεινε για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα κοντά στον Άγιο Γρηγόριο Παλαμά στο Άγιο Όρος, ενώ αναμείχθηκε και σε θέματα πολιτικής και δικαιοσύνης. Για ένα διάστημα διετέλεσε σύμβουλος του Κατακουζηνού, ο οποίος στα τελευταία χρόνια της ζωής του, εκάρη μοναχός στη Μονή των Μαγγάνων.

Ανέπτυξε σπουδαίο συγγραφικό έργο και κατάφερε να αποκτήσει καθολικό σεβασμό και αναγνώριση. Υπήρξε πολυγραφότατος συγγραφέας αξιολογότατων θεολογικών, ερμηνευτικών, λειτουργικών, ασκητικών και διδακτικών έργων, ως και πανηγυρικών λόγων, επιστολών, επιγραμμάτων και κειμένων κοινωνικού περιεχομένου. Μετά από πολλές περιπέτειες για τις απόψεις του περί ορθοδόξου μοναχισμού που τον έφεραν σε αντίθεση με τις αιρετικές διδασκαλίες των Βαρλαάμ και Ακινδύνου, εκοιμήθη ειρηνικά λίγο μετά το 1391 μ.Χ. Η κατάταξή του στη χορεία των Αγίων έγινε, σχετικά πρόσφατα, στις 19 Ιουλίου του 1983.

Η μνήμη του γιορτάζεται στις 20 Ιουνίου.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ: Ο Άγιος Νικόλαος Καβάσιλας εμπνεύστηκε ιδιαίτερα από τον Άγιο Συμεών τον Νέο Θεολόγο και τη νηπτική διδασκαλία του. Το σπουδαιότερο έργο του είναι η «Ζωή εν Χριστώ». Τό απλό, αλλά βαθύ, λυρικό και μυστικό ύφος του αποπνέει τη “δροσιά” των πρώτων αποστολικών χρόνων. Έλεγε χαρακτηριστικά ο Άγιος Καβάσιλας: “Ο νόμος του πνεύματος, που είναι η αγάπη για το Θεό, είναι νόμος φιλίας και ευγνωμοσύνης. Για να ακολουθήσει κανείς αυτό το νόμο δεν είναι ανάγκη να καταβάλει κόπους, ούτε έξοδα, ούτε να χύσει ιδρώτα

[…].

Δεν είναι ανάγκη να αφήσεις τη δουλειά σου, ή να αποσυρθείς σε απόμερα μέρη, να διάγεις μια παράξενη ζωή και να φοράς ένα παράξενο ένδυμα. Δε χρειάζεται να κάμεις όλα αυτά. Μπορείς να μείνεις στο σπίτι σου, και, χωρίς να χάσεις τα αγαθά σου, να βρίσκεσαι πάντα στη μελέτη του Θεού και του ανθρώπου, στη μελέτη της συγγενείας του ανθρώπου με το θείο και σε κάθε άλλη τέτοιας λογής μελέτη". Και προσθέτει ο μεγάλος νηπτικός πατέρας αλλού: "Πρώτα πρώτα, δε χρειάζονται προετοιμασίες για την προσευχή μας, ούτε ειδικοί τόποι, ούτε φωνές όταν επικαλούμαστε το Θεό. Γιατί δεν υπάρχει τόπος από όπου λείπει ο Θεός, δεν είναι δυνατό να μην είναι μαζί μας, αφού ο Θεός είναι πάντα πιο κοντά σε κείνους που τον καλούν, από όσο είναι η ίδια η καρδιά τους. Θα έλθει προς ημάς, ακόμη κι αν είμαστε κακοί, γιατί ο Θεός είναι αγαθός". Στον Άγιο Νικόλαο Καβάσιλα δεν τονίζεται τόσο η αντιδικία με τη σάρκα, ενώ κρίνονται οι εξωτερικές συνθήκες και μορφές της ζωής (αναχωρητισμός, ένδυμα κλπ.) όχι απαραίτητες. Η ευσέβεια είναι αποκλειστικά έργο της δικής μας εσωτερικής διαθέσεως, της δικής μας θέλησης.

Άρα, σημαντικό στη διδασκαλία του Πατέρα Νικολάου, είναι ότι δεν θεωρειται απαραίτητο επακόλουθο του μυστικισμού ο αναχωρητισμός. Μένοντας μέσα στην καθημερινή, κοινωνική του ζωή ο άνθρωπος, μπορεί και πρέπει να την μετουσιώνει με τη μελέτη υψηλών πνευματικών θεμάτων, κατά μόνας, που θα διευκολύνουν τη μεταστροφή της βουλήσεώς του προς το πνευματικότερο. Σκοπός του είναι να περιγράψει τη θεία χάρη, όσο γίνεται απλούστερα, και πώς αυτή θα φτάσει στον κοινό χριστιανό. Και αυτό το κάνει με εξαιρετικά δυνατή θεολογική πνοή. Η εν Χριστώ ζωή είναι η ζωή του Χριστού, που μπαίνει μέσα στον καθένα μας με ένα μυστήριο οικειότητας. "Είναι φυσικό", γράφει, "κάθε πράγμα να είναι δεμένο με τον εαυτόν του περισσότερο παρά με κάθε άλλο. Και όμως η ένωσή μας με το Χριστό είναι ακόμα πιο δυνατή. Οι μακάριοι άνδρες νοιώθουν τον εαυτό τους δεμένο περισσότερο με το Σωτήρα παρά με τον εαυτό τους. Ο Χριστός είναι την ίδια ώρα ξένος μας και ενδιαίτημά μας. Αναπνέουμε το Χριστό. Σε τούτο ακριβώς διαφέρει η Καινή από την Παλαιά Διαθήκη, στην παρουσία, εντός μας, του Κυρίου, που διαθέτει την ψυχή του ανθρώπου και την μεταπλάθει". Χρέος μας ιερό, κατά τον άγιο Πατέρα, είναι να μη σβήσουμε τη μέσα μας αναμένη λαμπάδα, αλλά να ψάξουμε μέσα μας και να ανακαλύψωμε την καθαρή ουσία της αρετής, την αξία της ανθρώπινης φύσης και την φιλανθρωπία του Θεού. Γράφει σχετικά ο Άγιος: "Ούτε οι ναοί, ούτε οτιδήποτε άλλο ιερό, είναι τόσο άγιο όσο ο άνθρωπος με τη φύση του οποίου κοινωνεί ο ίδιος ο Θεός. Εκείνος που θα έλθει καθήμενος επί των νεφών είναι άνθρωπος, όπως είναι ασφαλώς Θεός. Καθένας μας μπορεί να λάμψει περισσότερο από τον ήλιο, να ανέβει στασύννεφα, να πετάξει προς το Θεό, να τον πλησιάσει, να κάμει ώστε ο Θεός να τον κυττάξει με γλυκύτητα". Ακόμη, μεγάλη

σημασία για τον πιστό έχει η αυτογνωσία, γιατί μ’ αυτή: “αν αναλογισθεί ο άνθρωπος την φτώχεια μέσα στην οποία ζει, ενώ έχει τόσο πλούσια φύση, επειδή άφησε την οκνηρία και τον ύπνο να τον περιτυλίξουν, μεγάλη λύπη και δάκρυα πολλά θα τον συνοδεύουν σε όλη του τη ζωή. Αλλά την ημέρα όμως που θα κάμει τη ζωή του όπως έπρεπε να είναι, από πηγή θλίψεως και δακρύων που ήτανε, θα γίνει τότε η ζωή του πηγή ευδαιμονίας και πνευματικής χαράς”. Με τα επιχειρήματά του ο Καβάσιλας κατορθώνει να ανακαλύψει τον πνευματικό άνθρωπο όχι μόνο στον αναχωρητή, αλλά και στην ίδια την ανθρώπινη φύση, με την οποίαν επικοινωνεί ο Θεός, ενώ καλεί κάθε Χριστιανό να κάνει την ίδια ανακάλυψη. Έτσι, από τον ασκητισμό του σώματος, τον πόλεμο κατά της σάρκας των ερημιτών της Νιτρίας στην Αίγυπτο, ανεβαίνουμε στην κορυφή της καθαρής πνευματικής χώρας του ανθρώπου. Αυτή είναι η μεγαλύτερη πνευματική νίκη του Βυζαντίου.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ: Ο Καβάσιλας, ενώ εξαίρει το βάθος και τη σημασία του μυστηρίου για τη ζωή του Χριστιανού δεν είναι εντούτοις εχθρός της επιστήμης. Με ιδιαίτερο ζήλο καλλιέργησε την αστρονομία, ενώ ασχολήθηκε και με άλλες επιστήμες. Η εκτίμησή του για την επιστήμη ήταν, τόση, ώστε φτάνει στο σημείο να ονομάσει τους αγίους ατελή όντα, “γιατί δε δέχτηκαν σε τούτο τον κόσμο ένα ανθρώπινο αγαθό, ενώ μπορούσαν να το αποκτήσουν. Και κάθε ον που δεν μπορεί να υψώσει σε ενέργεια ό,τι έχει μέσα του δυνάμει είναι ατελές”, προσθέτει ο Άγιος Νικόλαος. Συνεπώς, με τη διδασκαλία του συμφιλιώνει το θρησκευτικό μυστικισμό με τη σοφία του κόσμου τούτου.

Απολυτίκιο: “Ως θείος διδάσκαλος, και υποφήτης σοφός, δογμάτων της πίστεως, και αρετών ιερών, Νικόλαε Όσιε, έλαμψας εν τω κόσμω, διὰ βίου και λόγου. Όθεν Θεσσαλονίκη, τη ση δόξη καυχάται, και πόθω εορτάζει, την πάνσεπτον μνήμην σου”.

Κωνσταντίνου Αθ. Οικονόμου, δασκάλου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: 1.Ανδρόνικος Δημητρακόπουλος (1872). Ορθόδοξος Ελλάς: ήτοι περί των Ελλήνων των γραψάντων κατά Λατίνων και περί των συγγραμμάτων αυτών. Εν Λειψίαι: Μέτζγερ και Βίττιγ.

2.Νικόλαος Καβάσιλας, κείμενο, μετάφραση Παναγώτη Χρήστου, Φιλοκαλία ασκητικών και νηπτικών, τομ 22, Πατερικές εκδόσεις, Γρηγόριος Παλαμάς, Θεσ/κη, 1979.

Ζ.Β. Ν. Τατάκη, Ο Βυζαντινός Μυστικισμός.

πηγή: Ιερά Μητρόπολη Κωνσταντίας και Αμμοχώστου